

ФОРМИ НА ИНТЕРАКТИВНОСТ В ТЕАТРАЛЕН ПРОЕКТ „МЕДЕЯ“

СНЕЖИНА ПЕТРОВА¹

FORMS OF INTERACTIVITY IN THE MEDEA THEATER PROJECT

SNEZHINA PETROVA²

Резюме: Театрален проект „Медея“ е част от артистичната програма на Пловдив ЕСК 2019, реализира поредица от различни форми на взаимодействия с преки участници и публики. Интерактивността е негов важен фокус, като настоящият доклад описва и анализира приложените подходи, които отварят творческия процес към външни на него субекти – деца, организации, публики. Проектът реализира социодраматични работилници като въвеждащ инструмент за включване на деца от различни етнически общности в театралния спектакъл „Медея“, художествени работилници, които представиха произведенията на децата в няколко изложби, #clapclaptheatre – кампания в социалните мрежи, selfie point – интерактивен елемент от изложбата „ТЕРЕН МЕДЕЯ“ и разработи сценарий за включване на публиката като активен субект в спектакъла „Медея“.

Ключови думи: интерактивност, интеракция, Медея, театрален проект, деца, публики, взаимодействие.

¹ **Снежина Петрова** е доцент и преподавател в департамент „Театър“ на Нов български университет (e-mail: psnezhina@gmail.com)

² **Snezhina Petrova** is a Assoc. Prof. Head of Theatre department, New Bulgarian university (e-mail: psnezhina@gmail.com)

Abstract: Medea theatre project, one of the main focuses in the artistic programme of Plovdiv: 2019 European Capital of Culture, has developed different forms of interaction with participants and audiences. This is one of its main characteristics and the current report describes and analyses the specific approaches to attach to the creative process participants from outside – children, organizations and audience: socio-dramatic and art workshops with children, clipclaptheatre: Campaign for the support of children's education in theatre in the social medias, „selfie point” at The TERRAIN MEDEA EXHIBITION and scenario for life interaction with theatre audience.

Keywords: interactivity, interaction, Media, theater project, children, audiences.

Интерактивността като понятие в съвременния живот започва своето съществуване още в края на 80-те и началото на 90-те години на XX век. Приет като „отворен“ термин, той получава множество дефиниции и определения, предвид по-широкото му използване в различни житейски сфери – социална среда, политика, комуникации, медии, компютърни науки и пр. [Quiring and Schweiger 2008, p. 148].

Във фокуса на настоящия доклад обаче се обръща внимание на „интерактивността“ по отношение именно на произхода на термина – от гледна точка на взаимодействието и тясно свързан с термините „терапия“ и „приемственост“, които играят централна роля в контекста на социологическото действие и теория. Тук взаимодействие означава човешки действия, насочени един към друг, следователно „отношения и комуникация между две или повече човешки същества“ [Blumer, 1986]. Централен аспект на интерактивността е взаимната ориентация и възприятие на взаимодействащите партньори. Според символното взаимодействие, интерактивността се занимава много тясно с междуличностната комуникация – тогава, когато „хората комуникират въз основа на символи и значения, които възникват в процеса на комуника-

ция и са обект на различни, много често исторически промени“ [Kiousis 2002, p. 378]. Първоначално това определение се прилага в общуването лице в лице, което може да бъде с вербален, паравербален или невербален характер. Интерактивността по този начин се осъществява в рамките на т.нар. „реакционни последователности“ – последователности, при които действията на един човек (акция) водят до реакции на друг човек (или група хора). Тъй като в съвременния свят такива взаимодействия могат да се осъществят и чрез технологиите (средствата за комуникация като телефонни, компютри, социални мрежи и интернет), физическото присъствие на партньорите в контекста на интерактивността ,вече не изглежда толкова съществен критерий“ [Jackel 1995, p. 467], напротив – обсега на взаимодействие и комуникация се разширява още повече, за да донесе повече споделеност, приемственост и популярност.

„Подражание на действие сериозно и завършено, с определен обем, с украсена реч, различна в отделните части, което подражание с действие, а не с разказ, чрез състрадание и страх, извършва очистване от подобни чувства“ [Аристотел 1975, с. 72] – така Аристотел определя мисията на трагедията, каквато се явява древногръцката драма „Медея“ на Еврипид, дала повод за реализирането на настоящия проект. Аристотел дава това своеобразно първо определение на „интерактивността“, с която днес обозначаваме различните комуникационни канали в театралния процес и във връзката произведение – публика, чиято цел е достигането на т.н. „катарзис“ или очистване чрез преживяване. В съвременната среда тези канали се реализират не само по време на самия творчески акт на представлението, но го предхождат и/или съпътстват в различни от сценичното пространство моменти. Интерактивността на театралния процес в общия случай се осъществява по линията на верижна поредица от взаимодействия между текста като негова първопричина и интерпретацията му /автор – режисьор – композитор – сценограф – актьори/ от една страна, и представлението и неговата публика от друга. Настоящият проект реализира следната верига на интеракции: автор – обучители – периферни участници/ деца – публики – режисьор – спектакъл. Тази последователност ни позволява да видим, че крайният продукт – спектакъл, е усвоил и

интегрирал резултатите от всички предишни ситуации на интеракция, не се е случил независимо от тях.

Независимият проект „Медея“ на сдружение „Легал арт център“, част от програмата на Пловдив ЕСК 2019, печели финансиране по направление FUSE – сливане, като целта му е да реализира включване на деца от различните етнически общности в Пловдив в крайния си продукт – театрален спектакъл по едноименната трагедия на Еврипид в нов превод от старогръцки с участието на изявени български театри и музиканти. Дейностите по проекта стартират през 2018 г. и приключват през месец юни 2019 г. Освен театрален спектакъл в завършващата проектна фаза се реализират и съпътстващи публични събития – изложби и образователен концерт. Проектът разгръща своя обхват едновременно в театрална и социална сфера, през дейностите, свързани с включването на деца. В този смисъл той търси и открива своите форми за интеракция с нов вид участници в театралния процес /деца от етнически общности/ и с публики, с които комуникира социалния си фокус чрез маркетингово аргументиран подход. За да се осъществи по одобрения от ОФ Пловдив 2019 бюджетен план, е необходимо сдружение „Легал арт център“ да реализира 40% от общото финансиране през продажба на билети за спектакъла. Тази финансова рамка се превръща в определяща за вида и формите на различните презентирани проекта дейности, осъществявани на тънката граница между комерсиалното и социално-непопулярното /включване на деца от ромска и турска етническа общност в Столипиново/. Важно е да се отбележи отсъствието на експерти по маркетинг и реклама в екипа на проекта. Всички дейности от този вид са инициирани и проведени от участниците в проекта³. Този тънък момент на припокриване на актьорската и мениджърската функция на автора на доклада в проекта „Медея“ е тема на отделен разговор, но тук е отбелязан като специфичен фактор за успешната комуникационна стратегия,

---

³ Специално искам да отбележа приноса на Георги Гочев, Александра Гочева, Теодора Симова, Павел Червенков, Найо Тицин, Десислава Шпатова, Цветелина Спиридонова и студентите от НБУ – Виолет, Кирил, Майа, Ивана-Калина и от мен – Снежина Петрова, в качеството ми на ръководител на проекта и актриса в ролята на Медея.

която екипът реализира. В този случай личното и фикцията се припокриват в сложна връзка, което неминуемо предизвиква допълнителен интерес към дейностите от проекта. „Медея“ се експонира в публичното пространство не само като персонаж от античната трагедия на Еврипид, но и като конкретна личност – актриса, майка, преподавател и мениджър, която фокусира и сублимира цялата си енергия в проектните дейности. Финалната рекапитулация е, че проектът успява да реализира планирания бюджетен процент самоучастие, което дава основание проведените дейности да се представят като успешни иновативни практики за работа с традиционни и нови театрални аудитории и участници.

В настоящия доклад са представени интерактивни практики, реализирани по проект „Медея“ в периода 01.01.2018 г.– 28.06.2019 г., разделени в следните групи:

1. Интеракция с нови участници в творческия продукт – деца от различни етнически общности, вкл. ромска и турска;

2. Интеракция с публики.

Тук е мястото да се уточни какво се разбираме под понятието „интеракция“ и/или „интерактивни подходи“. Терминът произхожда от английската дума „Interaction“ и в речника на съвременния английски език на Лонгман е обяснен като:

1. Процес, чрез който две или повече неща въздействат едно на друго [Dictionary of contemporary English 2019];

2. Говорене с други хора, извършване на работа с други хора [Dictionary of contemporary English 2019]

В общия случай термина „интерактивни подходи“ означава такива подходи, които реализират комуникация между две страни в активизиране на връзката акция-реакция. Това идва да покаже, че се проследяват единствено дейности, които оставят видими следи от реакцията на участниците – артефакти, коментари, отзиви, последващи дейности и са интегрирани в крайния творчески продукт – театрален спектакъл.

Таблица 1. *Интеракция с нови участници в творческия продукт – деца от различни етнически общности, вкл. ромска и турска*

Участник 1 – обект на въздействие	Участник 2 – субект, който въздейства	Акция	Реакция
75 деца от ромска, турска, еврейска и арменска етническа общност в Пловдив*; 45 деца от ромска етническа общност в София**	Георги Гочев – класически филолог Александра Гочева – социодрама специалист Снежина Петрова – актриса, преподавател по актьорско майсторство Цветелина Спиридонова – художник	Социодраматични и художествени работилници върху мита за Медея и Язон и Златното руно	Детски рисунки и макети на кораби – <i>интегрирани в сценичното пространство на спектакъла</i> Фонограма и предигра с деца – <i>интегрирани в спектакъла</i>

Източник: Съставена от автора

Включването на деца в проект „Медея“ е сложен процес от медиация с различни партньорски организации, родители на деца и самите деца, които доброволно посещават предложените от екипа работилници. Авторската цел на провеждането им е тези работилници да осигурят достъп до нови знания на децата, да ги подготвят за срещата с трагическия сюжет на Еврипид, да осигурят пространство на етническа толерантност между децата от различни общности през работата с изкуства и да изградят трайна връзка с

* Партньорски организации в Пловдив по проект „Медея“, част от програмата на Пловдив ЕСК2019: „Алианс за равни права и устойчивост“, Фондация „Аракс“, Еврейска организация „Шалом“ / Зоя Капон/.
Участници: 75 деца от 6 до 17 години.

Проведени 8 обучения в периода януари – април 2018 г.

** Партньорски организации в София по проект „Походът на аргонавтите от Филиповци и Факултета“, финансиран от СП „Култура“ и НФ „Култура“: Фондация „Здраве и социално развитие“.

Участници: 45 деца от 6 до 12 години.

Проведени 4 обучения в периода февруари – март 2019 г.

екипа на проекта, за да го последват до финалното събитие като участници в него – спектакълът „Медея“. Проведени са поредица от целодневни обучения с около 12 деца в група, разделени в две сесии – социодраматична работилница от 10.00 ч. до 12.00 ч. и художествена работилница от 13.00 ч. до 15.00 ч.

През 2018 г. екипът подготвя сценарий и въвлича деца от различни общности в Пловдив – еврейска, арменска, ромска и турска в психодраматична игра, изградена върху античния мит за Язон и Медея. Чрез символите на родителя, който убива децата си и децата, които пасивно понасят съдбата си – е представена най-силно драмата на човека, който не знае какво да направи в трудна ситуация.

През 2019 историята се връща назад и екипът подготвя сценарий за игра на децата от ромските квартали в София на тема „Златното руно и аргонавтите“ – историята, в която Медея и Язон се срещат. Така целият цикъл е затворен – от срещата на двамата родители /Язон и Медея/ до тяхната трагична раздяла, в която децата им стават преки жертви.

Във всяка психодраматична работилница /по двата мита/, децата са разделени на два отбора: отбор Медея – отбор Язон. Задачата им е да измислят и разиграят стратегия за справяне с поставена от учителите задача, която е пряко свързана с изходния конфликт в мита:

- Отбор Язон трябва да прогони Медея от Коринт, защото се стреми към по-изгоден брак, а отбор Медея трябва да отмъсти за прогонването (*проект „Медея“, обучения 2018, Пловдив*);
- Отбор Язон иска да завладее златното руно, а отбор Медея трябва да го опази. (*проект „Походът на аргонавтите от Филиповци и Факултета“, обучения 2019, София*).

В ролите на възрастни, на царе и царици, на свидетели и участници, на богове и природни стихии, децата трябва да взимат решения и да изработят екипни стратегии. Всеки отбор създава свой авторски план и го разиграва, а другият го следва.

За всяко обучение е предвиден реквизит – черни, сини и червени платове, корони, камъни, череп, пари, хляб, кукла, въже, мас-

ки, шалове и накити, златен плат, столове, саби, цветя, акордеон/китара и всякакъв наличен в залите реквизит. Децата строят антични градове, царства, морета, скали и кораби. Малките участници рисуват спонтанно пейзажа на трагичния сблъсък, който за екипа на спектакъла постепенно се превръща във вътрешен пейзаж на ситуацията. Често се появява и Детето-демон – без роля, двойник на Медея – чиста разрушителна енергия. В едно от обученията децата откриват и използват Дюшек/стена – така брачното ложе се трансформира в стена и оръдие в битката между Язон и Медея. В повечето случаи имаме пасивен Язон и активна Медея – Язон обикновено е по-малко момче. По време на изпълняване на задачите от децата, съществува и реална чуждоезична Медея – в Столипиново, момичето в ролята на Медея живее в Лондон и всички деца са пристрастени към нея – опитват се да говорят на английски, да я имат за себе си, което предизвиква конфликти в отношенията им. Едно момченце не успява да си избере персонаж, но открива кукла, която много му харесва и така става Егей – бездетният цар, чийто блян за дете го среща с Медея.

От нещо древно и далечно за децата, историята на Медея се превръща в нещо тяхно. Без да искат, разбирайки историята, те започват да разбират и себе си чрез нея.

Снимка 1. Дете избира за свой персонаж кукла*

* Всички снимки, поместени в доклада, са от архива на сдружение „Легал арт център“.

Сесията завършва с групово споделяне, в което децата говорят за своите впечатления, а след това обучителите им разказват финала на всеки мит – как в него се разрешават конфликтите.

В спектакъла, както и в изложбата „Терен Медея“, е включена фонограма с документални записи от дискусиите. По-долу са цитирани част от реакциите на децата-участници в социодраматичните работилници, използвани за целта:

Запис: 23.03.19 център „Мир“, Факултета, София

На мен ми хареса когато убих Вили и Коцето.

За първи път да убия някой във живота си.

На мен ми хареса войната.

На мен ми хареса, когато щяхме да се обединим в едно царство, на ягодите например и че убих царят и царицата.

Но ми хареса, че ги убих.

Бях длъжна.

На мен ми хареса, когато бях във кутията, за да не ме убие и мен.

Преди това ми хареса как се биехме.

Аз така съм свикнал, да не обръщам внимание на лошите хора във живота ми.

Беше тъжно.

Това е.

На мен ми хареса, когато лежахме долу, когато бяхме мъртви.

Заради руното.

Запис: 24.03.19 център „Мир“, Факултета, София

Смях.

Най-много ми хареса, когато взехме златното руно.

Искам пак да го направим.

Когато казаха да разделим руното на две, аз не бях съгласна. Аз исках руното само за нас.

Не, не исках примирие.

Винаги отмъщението е сладко.

Най-много ми хареса, когато се ожениха и когато се прегърнаха, когато им бях дете и поискаха развод и се скараха.

На моменти няхах представа какво да кажа, какво да правя и

как да го направя

Ами добре, според вас, как се справих аз? Добре! Супер!

Бих поговорила с тях, какво те всъщност искат, и ако искат война – добре, война!

От началото всичко беше добре, имаше си всичко, нали, обаче после нещо се обърка, всичко излезе извън контрол.

Най-много ми хареса, когато се сбихме, и... сватбата и всичко друго.

Процесът на интеракция, който тръгва от разиграването на античния мит с децата – участници, завършва със завръщането му в театралния артефакт под формата на музикална фонограма. Сценарият, който използва екипа при воденето на обученията по мита на Златното руно във Филиповци и Факултета, е пренесен в спектакъла и се превръща в негова въвеждаща част – предиграта, която води Педагога /персонаж от драмата на Еврипид / и в която се изяснява цялата предистория на Язон и Медея.

Снимка 2. Социодраматична работилница, Филиповци, февруари 2019.

Снимка 3. Репетиция за спектакъл „Медея“ – Столипиново, април 2019

Снимка 4. Спектакъл „Медея“, 28 юни 2019, Античен театър, Пловдив
Отборът на Колхис/Медея и на Йолкос/Язон разиграват мита за
Златното руно

Снимка 5. Спектакъл „Медея“, 28 юни 2019, Античен театър, Пловдив
Педагогът и децата

Във втората, следобедна сесия, водена от художничката Цветелина Спиридонова, децата имат възможност да рисуват това, което им е направило най-силно впечатление в разиграването на мита, като използват предложените от нея техники и материали:

1. Дворец и Античен град – изграждане на фактури и пространство. Фактури с гесо, работа с шпакли, клечки и акрилни бои.
2. Маски – какво е емоция на човешкото лице, как създаваме тъга и щастие. Батик техника, акварел и маслен пастел.
3. Древногръцки декорации, антични предмети. Графични материали – туш, акрил, маслен пастел-изграждане на негативно и позитивно пространство, работа с клечки, писци, фактурни четки.
4. Мозайки – от кога датира първата мозайка; с какви материали са работили в античността. Работа върху черен картон с златни хартии в комбинация с акрил и пастел.
5. Човешкото тяло – пропорция на човешкото тяло, колко пъти се нанася главата към тялото, къде се намират точките на сгъ-

ване на ръцете и краката. Пастели и акрилни бои.

6. Триизмерни макети. Хартия, тел, фолио и акрилни бои.

Рисунката/макетът обаче не просто регистрира преживяването на участника – самата тя също е преживяване. Ако в първата част на сесиите децата получават възможността да се свържат с образите на древните герои, да ги почувстват, да се отъждествят с тях, чрез рисуването/моделирането те се дистанцират от тях. Изобразено върху листа/макета, собственото им чувство става нещо, върху което те могат да мислят и реагират. Всеки изработен кораб или рисунка на Златното руно, всеки портрет на Медея и Язон, става и портрет на вътрешния им Аз.

Детските рисунки и макети на кораби са представени в четири изложби:

– Изложба на открити постаменти на Площад Централен в Пловдив – юни 2018 г.;

– Изложба „Терен Медея“, СГХГ – април 2019;

– Изложба „Терен Медея“, Квадрат 500 – май – юни 2019;

– Изложба на открити постаменти в градинката на НДК „Походът на аргонавтите от Филиповци и Факултета“ – септември 2019.

Артефактите, създадени от децата в художествените работилници на Цветелина Спиридонова, стават и част от сценографското решение на спектакъла „Медея“ и са отпечатани върху игралния терен.

Рисунката на Красимир Асърджиев от Столипиново се превръща в композиционен център на игралния терен на „Медея“, а самият той участва в спектакъла в групата на децата.

Във втория етап от работата с деца екипът акцентира върху усвояването на понятия свързани с античния театър и различни игрови начини за представянето им.

Снимка 6. Изложба „Децата на Медея“, постаменти на открито, площад Централен, Пловдив, юни 2018.

Снимка 7. Изложба „Терен Медея“, СГХГ, април 2019.

Снимка 8. Рисунка на
Красимир Асърджиев, 9 г.

Красимир Асърджиев, 9 г.

Снимка 9. Кадър от спектакъла с рисунката на Красимир Асърджиев

Таблица 2. Интеракция с участници във втори етап от творческия продукт – деца от различни етнически общности, вкл. ромска и турска

Участник 1 – обект на въздействие	Участник 2 – субект, който въздейства	Акция	Реакция
75 деца от ромска, турска, еврейска и арменска етническа общност в Пловдив	Снежина Петрова – актриса Ася Иванова – актриса Асен Аврамов – композитор Десислава Шпатова – режисьор	Актьорски работилници Репетиции с режисьор и екип на спектакъла „Медея“	Роли в образователен концерт „Що е то античен театър – въпроси и отговори за деца“ и в спектакъл „Медея“

Източник: Съставена от автора по данни на театрален проект „Медея“

През 2018 в рамките на 15 репетиционни сесии, водени от Снежина Петрова, Ася Иванова и Асен Аврамов по концепция на режисьора Десислава Шпатова, децата преминават кратък курс по история на античния театър, научават поредица от термини свързани с него, които екипа комбинира с различни стъпки, пляскания и ритмически игри. Авторът Снежина Петрова подготвя версия на популярни детски игри с пляскане, като изчиства по-сложните комбинации и разиграва следните термини:

ТРАГОС КОМОС ДИТИРАМБИ АГОН ПРОАГОН АМФИТЕАТЪР ОРХЕСТРА СКЕНЕ ХОР КОРИФЕЙ

Крайната комбинация става част от сценичното присъствие на децата в концерта „Що е то античен театър – въпроси и отговори за деца“ през октомври 2018 г., в спектакъла „Медея“ и премива в режисьорското решение на Десислава Шпатова – детската игра, с която започва представлението в изпълнение на децата, преминава в партитурата на античния хор по време на първата сцена на Медея и Язон, за да осигури ритъм и асоциативно присъствие на децата им в големия им сблъсък.

Снимка 10.

Снимка 11.

Снимка 12.

Снимки 10,11 и 12. Комбинация с пляскане в репетиционни сесии с децата от Пловдив, юни 2018.

Снимка 13. Генерална репетиция на „Меддея“. Сцена: комбинация с пляскане в предиграта с участието на деца, Античен театър, 27.06.2019.

Снимка 14. Спектакъл „Меддея“. Сцена: комбинация с пляскане в изпълнение на античния хор в Първа сцена на Меддея и Язон, Античен театър, 28.06.2019.

Всички планирани обучения за деца се оказват не просто подготвителен и периферен етап за включването им в спектакъла, а негов същностен градивен материал. Екипът на проекта „Меддея“

не предполага, че рисунките, макетите, игрите и коментарите, могат да се интегрират в представлението и да станат отправна точка в режисьорския прочит на Десислава Шпатова. Този процес е възможен само при провеждане на реална интеракция, в която обектът на въздействие произвежда своята реакция и тя не остава само регистрирана, представена и анализирана, а е включена, надградена и разширена в следващ художествен продукт – в случая именно в театралния спектакъл „Медея“.

Таблица 3. Интеракция с публики

Участник 1 – обект на въздействие	Участник 2 – субект, който въздейства	Акция	Реакция
Публики, посетили съпътстващо събитие „Образователен концерт „Що е то античен театър – въпроси и отговори за деца“ И изложба „Терен Медея“	Деца и водещ – Снежина Петрова Куратор на изложбата – Снежина Петрова	Образователна игра – въпроси и отговори	Участие в интерактивна игра

Източник: Съставена от автора

За образователния концерт, състоящ се като съпътстващо събитие през октомври 2018, са подготвени карти с основните въпроси и отговори, които децата усвояват във втория етап на обучението. Така се оформят 28 въпроса и 28 отговора, отпечатани съответно на 28 оранжеви и 28 зелени карти, с помощта на които се провежда играта като са включени и хора от публиката. Самата игра е представена и в изложбата „Терен Медея“. Така интерактивността за първи път се случва и във взаимодействие с публиката – на концерта и на изложбата. Нейният принцип се проявява и в сценария за предиграта на Педагога и децата от спектакъла, който е изграден на въпроси и отговори: Педагогът пита – децата отговарят.

На случаен принцип на участници и зрители са раздадени карти с номерирани въпроси и съответстващите им отговори –

Снимка 15. Образователен концерт „Що е то античен театър – въпроси и отговори за деца“, октомври 2018, зала Шалом, Пловдив

28 на брой. Всички следят последователността като прочитат текста от картичката, която им се е паднала. Децата от Столипиново, които срещат трудности с българския език, имат специални обучения с автора Снежина Петрова за усвояване на текста. Когато успяват да се изправят пред непознати хора и да прочетат сложните думи от картичките, те преживяват истинско щастие – от включването в комуникация, от владенето на нещо ново и трудно, от усещането, че са равнопоставени.

Снимка 16. Игрална маса, изложба „Терен Медея“

В рамките на се оформя игрална маса за двама, на която авторка Снежина Петрова подрежда огледално 28-те въпроса и техните отговори. Участниците трябва да съобразят позицията на съответстващите една на друга карти, за да ги открият бързо и да преминат през цялата поредица. Тук е включен и елемент от играта с мемори карти, която е добре позната на съвременните деца.

Разпоредителите са помолени специално да разяснят на посетителите, че пипането на предмети от изложбата е позволено. На масата седат посетители от различни възрасти, майки с деца, и се опитваха да играят. Много често посетителите си взимат тайно картичка от играта за спомен и така накрая въпросите и отговорите остават по-малко от 28.

Снимки 17 и 18. Игрална маса, изложба „Терен Медея“

Първият опит на екипа за интеракция с публиките на проекта окуражава в търсене на различни форми на продължение, тъй като за социалния фокус на проекта е задължително споделянето му с широк кръг публики и приобщаването на различни хора към мисията му, а за останалите – това се случва по индиректен начин: ако харесат играта, ако харесат как децата от Столипиново се справят със сложните термини от старогръцката драма, може би ще преминат крачка напред в толерантността. Ако сте учител, може да харесате подобен начин за преподаване на урок. Ако сте родител, може да се вдъхновите и да си измислите и създадете подобни карти по тема, която считате за важна.

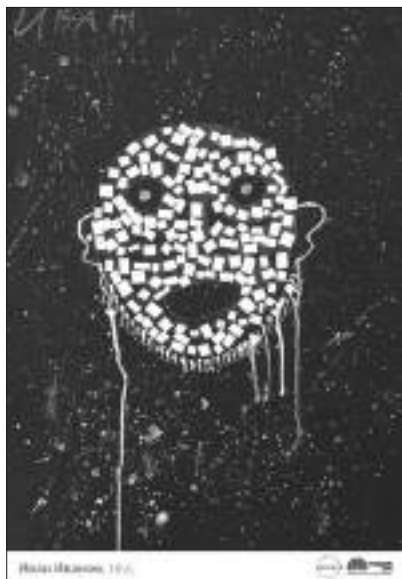
Таблица 4. Интеракция с публики

Участник 1 – обект на въздействие	Участник 2 – субект, който въздейства	Акция	Реакция
Публики, посетили съпътстващо събитие – изложба „Терен Медея“ в СГХГ и Квадрат 500	Куратор – Снежина Петрова	Selfie Point в рамките на изложбата „Терен Медея“	Фотосесии на посетителите с короната на Медея публикувани в социалните мрежи.

Източник: Съставена от автора

Една от най-горещите точки в изложбата „Терен Медея“ е т нар. Selfie point – място за снимки на посетителите с елементи от визията на Медея – короната от плаката и златния плат от фотосесията на Павел Червенков с основните действащи лица от постановката. Тук важно уточнение е, че спектакълът все още няма своята премиера и единствените референции към него са рекламните материали, публикувани за зрителите от София в сайта на проекта. Самата визия на плаката е вдъхновена от рисунката на десетгодишния Иван Иванов от Столипиново, която представлява маска, оформена от златна хартиена мозайка. Със същите късчета хартия, авторът Снежина Петрова облепя лицето си и добавя корона, изработена от художничката Цветелина Спиридонова, която води и работилниците с деца.

Изложбите в СГХГ и Квадрат 500 привличат повече от 2000 зрители, като голяма част от тях участват и в предложението „Импровизирай с мен“, поставено в зоната Selfie Point под короната на Медея. Така посетителите се снимат и публикуват в социалните мрежи с #MedeaPlovdiv2019 своите импровизации с короната на Медея и златния плат. Интересен е фактът, че много мъже също правят свои снимки с короната, което е един истински попътен за проекта знак, че силата на Медея надскача пола. Деца, възрастни жени, известни лица от артистичните среди са особено активни и символно подкрепят проекта, включвайки се в тази игра.

Снимка 19. Рисунка на Иван Иванов, 10 г.

Снимка 20. Визия на плаката на спектакъла „Медея“

В настоящия доклад са представени само три фотографии от целия снимков материал събран по време на Selfie point. Предвид етичните норми и ограничения не е възможно да бъдат поместени съответните снимки без съгласието на участниците в тях. Всяка подобна фотография за екипа обаче е знак за приобщаване на публиката към проекта и за подкрепа на каузата за етническа толерантност, която стои в основата и на мотото на Пловдив ЕСК 2019 – „ЗАЕДНО“.

Комбинацията от пляскане с ръце и термини от античния театър /първоначално популяризирана от екипа на проекта като #clipclarmedea /, за която стана въпрос по-горе, освен че се превръща във важен елемент от спектакъла „Медея“, придобива и друга публичност, като знак за стартирания проект „#clipclaptheatre – „Кампания за подкрепа на образованието по театър за деца“. Про-

ектът има за цел създаване на активно гражданско движение, свързано с въвеждане на образование по театър за деца в училищна среда. Как се стига до подобно надграждане?

Снимка 21.

Снимка 22.

Снимка 23.

Снимка 24.

Снимки 21, 22, 23 и 24. Актьори и посетители на изложбата „Терен Медея“, Selfie point

Таблица 5. Интеракция с публики

Участник 1 – обект на въздействие	Участник 2 – субект, който въздейства	Акция	Реакция
Периферни участници и неидентифицирани публики на проекта	Деца от общностите в Пловдив и ръководител на проекта – Снежина Петрова	#clipclapmedea #cliclaphetheatre Ритмизирана игра с пляскане с ръце и термини от античния театър, публикувана и разпространявана в сайта на проекта	Кампания в подкрепа на образованието по театър за деца – стартиране на инициативата и провеждане на кръгла маса със заинтересовани страни

Източник: Съставена от автора

Когато през месец юни 2018 за първи път след 6 месеца работа по отделните общности, екипът събира за общо обучение децата от всички общности в едно пространство в Пловдив /на арменската общност/, е предвидена трудността при приемането на децата от Столипиново от останалите деца. Именно с тази цел в продължение на една седмица децата се обучават поотделно на комбинацията, за да се осигури един нов общ език, който те могат да споделят. Как би продължил екипът към следващите съвместни дейности и общо участие в спектакъла, ако в първата среща децата не влязат в комуникация? В началото на сесията децата естествено се разделят на общности и не желаят да се смесят, да седнат едно до друго. След поредица от игри на прегрупиране по различни признаци, екипът успява да размести децата и да премине към игра, в която всеки да изиграе вече научената комбинация с максимален брой деца, срещу което получава листче с номера на партньора си. Отпечатани са 35 броя листчета с номера от 1 до 35 на всяко. Така всеки участник има персонален номер в 35 броя и го дава на всеки, с който е направил комбинация. На снимката по-долу се вижда момиче от Столипиново с №14 и момиче от арменската общност с №30. Те са изиграли комбинацията и разменят номерата си.

Снимка 25. Деца от ромска и арменска общност участват заедно в обучението

Именно в този момент от сесията се случва пречупването – децата забравят различията си и заработват в условията на предложената игра – влизат в интеракция. Така, за пореден път, авторът се убеждава, че театърът има невероятни инструменти за свързване като заедно с това се ражда и идеята, че тази комбинация може да стане рекламен клип на една широка Кампания в подкрепа на образованието по театър за деца в училище. В рамките на изложбата „Терен Медея“ е представена видео-инсталацията #clipclaptheatre, която включва повече от 37 видеа, заснети и публикувани в социалните мрежи като символна подкрепа на проект „#clipclaptheatre – Кампания за подкрепа на образованието по театър за деца“⁴.

---

⁴ Кампанията се реализира с финансовата подкрепа на НФК и в партньорство със САБ.

Снимка 26.

Снимка 27.

Снимка 28.

Снимки 26, 27 и 28. Кадри от видео-инсталацията #slipclaptheatre на „Кампанията в подкрепа на образованието по театър за деца“

На 21 март 2019 (четвъртък) от 11:00 до 13:00 ч. в Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, гр. София се провежда откритата ДИСКУСИЯ В ПОДКРЕПА НА ОБРАЗОВАНИЕТО ПО ТЕАТЪР ЗА ДЕЦА В УЧИЛИЩЕ, на която водещ е авторът Снежина Петрова. Тази дискусия се осъществява в партньорство със САБ.

В дискусията взимат участие представители на Министерството на образованието, Съюз на артистите в България, преподаватели и студенти от Нов български университет, преподаватели от Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, представители на неправителствени организации, театроведи, журналисти, режисьори и артисти.

Описаната дейност е представителна за това как една успешна интеракция поражда следващ проект – Кампания със социално значима кауза.

Посочените два примера по-долу са по-скоро от полето на маркетинга, поради което няма да бъдат разгледани подробно, но се споменават като свързана фактология.

При създаване на категориите на билетите за премиерния спектакъл „Медея“ в Пловдив, авторът Снежина Петрова продължава играта, която започва с Образователния концерт „Що е то античен театър – въпроси и отговори за деца“. Така се появяват наименованията на различните ценови категории с имената на различни древногръцки богове, които имат пряко или косвено отношение към темата „Медея“. Резултатът от тази интересна и иновативна идея води до следната интерактивна скица:

Може само да се предполага дали закупуването на билет с наименованието например на бог „Дионис“, провокира зрителя да си припомни кой е този бог, да открие, че е свързан с първите театрални практики и т.н. Дали някой разбира вътрешната шега, че билетите с най-ниски цени носят името на богинята на брака – Хера... остава загадка.

В заключение на настоящия доклад са представени още две интеракции с публиката, свързани със зрителите, които закупуват билети за спектакъла „Медея“ и с последователите и приятелите на страницата на проекта във Фейсбук и личната страница на автора Снежина Петрова.

Таблица 7. Интеракция с публики

Участник 1 – обект на въздействие	Участник 2 – субект, който въздейства	Акция	Реакция
Последователи и приятели на страницата на проекта във Фейсбук и лична страница на Снежина Петрова	Модератор: Снежина Петрова Графичен дизайн: Теодора Симова	Ритмично споделяне на различните дейности по проекта в рамките на година и половина	1220 последователи на страницата на проекта за година от съществуването ѝ и инвестирането на минимални средства за реклама. Продажба на 1240 билета на средна цена 44 лв. и посещение на събитието от близо 900 гости с покани

Източник: Съставена от автора

Настоящият доклад и реализирането на спектакъла „Медея“ (както и последвалите идеи за нов проект и Кампания) показва, че концепцията на явлението интеракция наистина е начин – както за взаимодействие, така и за въздействие – върху децата и тяхната приемственост и възприятия, върху публиката и тяхната толерантност към различните. В процеса на обучение на децата и реализирането на проекта наистина се осъществява междуличностно познавателно общуване и взаимодействие между всички включени страни. Развива се индивидуалността и качествата на всеки малък участник, като постепенно се осъществява и възпитанието на неговата личност – не само в ситуации на общуване и взаимодействие между хората един с друг, но и по отношение на приемането на другия и разбирането за равенството между всички без значение от цвета и пола.

Образователната учебна игра с децата при реализирането на проекта „Медея“ предоставя на екипа възможности свързани с мултиплицирането на резултатите от обучението, а именно – прилагането им в практиката при представянето на спектакъла на сцената на Античен театър и всички свързани с проекта предхождащи и последващи инициативи и събития. Изключително

ценно от получените резултати е отчитането на индивидуалните различия на всички деца, както и натрупаните от тях по време на обучението знания, умения и способности. Интеракцията носи на всички участници в този огромен и труден процес възможности за емоционално и лично въздействие, за формирането на комуникативни умения и навици, за изграждане и надграждане на толерантността. В резултат на това се създават условия за взаимност и взаимодействие не само за участниците и екипа на проекта, но и за публиката, която неминуемо създава своя собствена възможност за мисъл, мотивация, създаване на емоции и един друг поглед върху това да бъдем „по-различни“ към различните.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ (REFERENCES):

- АРИСТОТЕЛ, 1975. *За поетическото изкуство*. София: Наука и изкуство. [ARISTOTEL, 1975. *Za poeticheskoto izkustvo*. Sofia: Nauka i izkustvo]
- BLUMER, H., 1986. *Symbolic interactionism: Perspective and method*. Berkeley, CA: University of California Press. ISBN 978-052-005-676-3.
- Dictionary of contemporary English*, 2019 [online] [viewed 30 July 2021]. Available on: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/interaction>
- JACKEL, Michael, 1995. Interaktion. Soziologische Anmerkungen zu einem Begriff. In: *Rundfunk und Fernsehen*. vol. 43(4), pp. 463-476.
- KIOUSIS, Spiro, 2002. Interactivity: A concept explication. *New Media and Society*. *New Media & Society*. vol. 4(3), pp. 355–383. ISSN 1461-4448.
- QUIRING, O., and W. SCHWEIGER, 2008. Interactivity: A review of the concept and a framework for analysis [online]. 1 January 2008 [viewed 28 July 2021]. CORE. Available on: <https://core.ac.uk/download/pdf/19418316.pdf>

LIST OF ILLUSTRATIONS*

Photo 1. A child chooses a doll for his character

Photo 2. Socio-dramatic workshop, Filipovtsi, February 2019

Photo 3. Rehearsal for Medea Performance – Stolipinovo, April 2019

Photo 4. Medea Performance, June 28, 2019, Ancient Theater, Plovdiv, The Colchis / Medea and Yolcos / Jason teams play off the Golden Fleece myth

Photo 5. Medea Performance, June 28, 2019, Ancient Theater, Plovdiv, Educator and Children

Photo 6. The Children of Medea Exhibition, Pedestals, Central Square, Plovdiv, June 2018.

Photo 7. Terrain Medea Exhibition, Sofia Art Gallery, April 2019

Photo 8. Picture of Krasimir Asardzhiev, 9 years

Photo 9. A shot from a performance with the picture of Krasimir Asardzhiev

Photos 10.11 and 12. Clapping combination in rehearsal sessions with the children from Plovdiv, June 2018

Photo 13. Rehearsal of Medea. Scene: Clapping combination in the Play with Children, Ancient Theater, 27.06.2019

Photo 14. Medea Performance. Scene: Clapping combination performed by the antique choir in the first scene of Medea and Jason, Ancient Theater, June 28, 2019.

Photo 15. Educational Concert „What is Ancient Theater – Questions and Answers for Children“, October 2018, Shalom Hall, Plovdiv

Photo 16. Playing Table, Medea Terrain Exhibition

Pictures 17 and 18. Playing Table, Medea Terrain Exhibition

Photo 19. Illustration of Ivan Ivanov, 10 years

Photo 20. Vision on the poster of the Medea spectacle

Photos 21, 22, 23 and 24. Actors and visitors in the exhibition Terrain Medea, Selfie point

Photo 25. Children from the Roma and Armenian communities participate in the training together

Photos 26, 27 and 28. Footage of video-installation #clipclaptheatre, part of „Campaign to Support Theater Education for Children“

Photo 29. An interactive map of the Ancient Theater showing the different price categories of tickets corresponding to the names of the ancient Greek gods for the play „Medea“, June 28, 2019.

---

* All photos in the report are from the archives of the Legal Art Center Association.